

ניכוי קצבאות נכות כללית מהמוסד לביטוח לאומי בתביעות נזקי גוף על פי הלכת פרלה עמר

האקטואר **רועי פולניצר** מסביר מהי הלכת פרלה עמר לעניין קיזוז תגמולי מ"ל בתביעות נזקי גוף.

ניתוח המקרה

בית משפט השלום הורה על ניכוי מלוא סכום תגמולי המל"ל לניזוק בגין הנזקים שהוסבו לו בתאונה. מסכום הפיצויים הזה הורה בית המשפט לנכות מחצית מתגמולי המל"ל, וזאת בהתאם לשיעור היחסי של הנכות שנגרמה למבקשת בגין התאונה.

המזיק ערער לבית המשפט המחוזי, שקיבל את הערעור והורה על ניכוי מלוא סכום תגמולי המל"ל בטענה שאלמלא התרחשה התאונה, לא היה מגיע שיעור נכותו הכללית של הניזוק לסף הנדרש בחוק הביטוח הלאומי, ולא הייתה מוענקת לה קצבת נכות כלשהי. קשר סיבתי זה חשף את המזיק לתביעת שיבוב מצד המל"ל בגין מלוא התגמולים שנדרש המל"ל לשלם לניזוק. לפיכך, ועל מנת למנוע מצב בו יחויב המזיק בפיצוי יתר, ראה בית המשפט המחוזי לנכות את התגמולים במלואם.

הניזוק ערער לבית המשפט העליון, שקיבל את הערעור והורה על ניכוי חלק יחסי מתגמולי המל"ל מסך הפיצויים שנפקדו לחובת המזיק.

הניזוק טען שתי טענות:

- כי ניכוי מלוא סכום תגמולי המל"ל (המשקפים), את נכותו הכוללת של הניזוק, הן זו שהיתה קיימת קודם לתאונה והן זו שהוסבה לו בתאונה) מן הפיצויים המבטאים רק את דמי הנזק המגיעים לו בגין הנכות שנגרמה לו בתאונה, יעמיד אותו במצב של **פיצוי חסר**.
- כי החלטתו של בית המשפט המחוזי עומדת בסתירה לפסיקה קודמת בה הורה בית המשפט העליון, בנסיבות דומות, לנכות רק חלק יחסי מתגמולי המל"ל מסך הפיצויים.

המזיק טען גם הוא שתי טענות.

- כי בשל חבותו של המל"ל בתשלום תגמולים בגין הנכות שאינה קשורה לתאונה, שהיא פועל יוצא של עצם קרות התאונה, הרי שעל מנת שלא יחויב המזיק בפיצוי יתר בתביעת השיבוב, יש לנכות מסכום הפיצויים את מלוא תגמולי המל"ל ולא רק חלק יחסי מהם, כפי שקבע בית המשפט המחוזי.
- כי אין להקיש על המקרה האמור מהפסיקה הקודמת עליה מסתמך הניזוק היות שבפסיקה הקודמת נגרמה הנכות הכוללת שהוסבה לניזוק משתי תאונות עבודה, אשר ניתן להבחין ביניהם מבחינת קביעת הנכות (במצב שכזה עשויה כל אחת מן התאונות להקים לניזוק זכות לקצבה חודשית, ועל כן אין כל תלות הדדית בינן לבין עצמן) וכפועל יוצא מכך להבחין בין הקצבאות, ולנכות רק את אלו המתייחסות לאירוע מסוים בניגוד נפסק פיצוי, אחרת המזיק נחשף לתביעת שיבוב בגין מלוא תגמולי המל"ל, **פיצוי יתר**.

בית המשפט העליון קיבל את טענות הניזוק וקבע כי השיעור היחסי של תגמולי המוסד הראוי לניכוי מסכום הפיצויים יקבע על פי היחס שבין שיעור הנכות שנקבעה בבית המשפט בגין התאונה לבין שיעור הנכות הכוללת של הניזוק (קרי, סך הצברים של שיעור הנכות ממנה סובל הניזוק בלא קשר לתאונה ושיעור הנכות שהוסב לניזוק בתאונה). התוצאה תוכפל בסכום תגמולי המל"ל, והסכום שיתקבל ינוכה מסכום הפיצויים המגיע לתובע. לתוצאה זו הגיע בית משפט השלום, ואותה ראוי היה לקיים.

הכותב הוא מייסד ויו"ר לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) ומייסד ומנכ"ל האיגוד הישראלי למדעני נתונים מקצועיים (PDSIA).

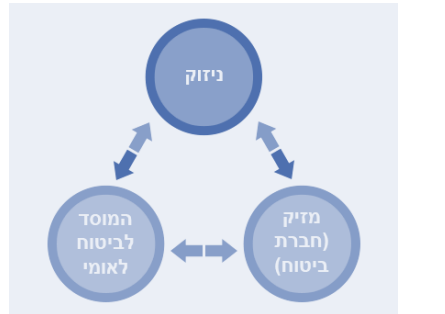
קצבת נכות מעבודה.

כך למשל, בחישוב יתרת תוחלת החיים הצפויה לאישה בת 50 בהתאם לתקנות ההיוון (לוח נשים) נגיע ליתרת חיים של 35 שנים (קרי, גיל מוות ממוצע של 85 שנים) – ואילו תוך שימוש בלוח נכים יתרת תוחלת החיים הצפויה תהיה שונה משמעותית: רק 14 שנים (קרי, גיל מוות ממוצע של 64 שנים).

הלכת פרלה עמר קובעת כי לעניין ניכוי תגמולי המל"ל יש לעשות שימוש בנוסחת פיצוי. נוסחת הפיצוי גורסת כי יש לחשב תחילה את היחס שבין שיעור הנכות שהוסב לניזוק בתאונה לבין שיעור הנכות הכוללת של המזיק (קרי, סך הצברים של שיעור הנכות ממנה סובל הניזוק בלא קשר לתאונה ושיעור הנכות שהוסב לניזוק בתאונה) ולאחר מכן יש לכפול את היחס המתקבל בסכום תגמולי המל"ל. לבסוף, והסכום שיתקבל ינוכה מן הפיצויים.

קביעת סכום הפיצוי

במסגרת תביעת ניזוק מתקיים למעשה משולש היחסים הבא:

כאשר ההתנהלות היא כדלקמן:

- **במישור ניזוק-מל"ל:** הניזוק תובע את המל"ל. כפועל יוצא מכך המל"ל קובע את זכאות הניזוק לקצבה ולבסוף המל"ל משלם ישירות לניזוק את התגמולים המגיעים לו.
- **במישור מל"ל-מזיק:** המל"ל מגיש תביעת שיבוב למזיק (סכום זה מוחשב בהתאם לתקנות ההיוון ועל הסכמים הקיימים מול חברות הביטוח) ולאחר מכן המזיק מעביר סכמים למל"ל בהתאם לתביעת השיבוב.
- **במישור ניזוק-מזיק:** הניזוק תובע את המזיק באופן ישיר, כאשר במסגרת התביעה נקבע סכום הפיצוי הכולל. לבסוף, המזיק משלם לניזוק פיצויים בניכוי הסכומים אשר מוחשבים לפי לוחות המל"ל.

הרעיון הכללי הוא שבסיכומו של יום יתקיים השוויון הבא:

$$\text{פיצוי בגין מלוא הנזק} = \text{תגמולי מ"ל} + \text{ע"י המזיק תשלום}$$

במקרים שבהם מחד גיסא המזיק אחראי רק לחלק מן הנכות שבגינה מאושרים לניזוק תגמולי מל"ל, ומאידך גיסא אלמלא התאונה, לא היה חוצה שיעור הנכות הכולל של הניזוק את הסף המקנה לו תגמולים, והמל"ל לא היה נדרש לשלם לו קצבת נכות כלשהי, השוויון המתבקש מתחיל להתערער שכן החלק היחסי של סך תגמולי המל"ל שצפויים להתקבל רק בגין התאונה נמוך יותר מסך תביעת השיבוב שחושבה בהתאם לתקנות ההיוון.

בדיון שנערך בשאלת ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי (להלן: "מל"ל") שמבצעת חברת הביטוח במסגרת תביעות ניזוקין במקרים בהם לנוזק קיים שיעור נכות שאינו חוצה את הסף המקנה לה קצבת נכות מהמל"ל, אך לאחר התאונה שיעור הנכות הכוללת של הניזוק מקנה לו תגמולים מהמל"ל פסק בית המשפט העליון ב-18 במאי 2003 כי יש לעשות שימוש בנוסחת פיצוי (רע"א 3953/01 - פרלה עמר נ' אליהו חברה לביטוח בע"מ ואח').

הרקע להלכת פרלה עמר

- רחל (להלן: "הניזוק") סובלת מנכות רפואית ששיעורה 30.65% נופל מהסף המקנה זכאות לקצבת נכות כללית לפי חוק הביטוח הלאומי (להלן: "חוק הביטוח הלאומי") העומד על 40%.
- לימים, נפגע הניזוק בתאונת דרכים, ומצבו הרפואי מחמיר. בנוסף, בהתאם לחוות דעת מומחה, נקבעה לניזוק נכות שהוסבה בתאונה בשיעור של 30.7%.
- בעקבות התאונה, עוברת דרגת נכותו הכוללת של הניזוק את רף ה-40% לצמיתות את הסף הקבוע בחוק הביטוח הלאומי. כיוון שכך, קמה לה זכאות לקצבת נכות כללית.
- לשון אחר, כמחצית מדרגת נכותו הכוללת של הניזוק הורתה בנזקי הגוף שנגרמו לו בתאונה, והמחצית האחרת - כתוצאה ממגבלות רפואיות אחרות.
- בית המשפט פסק לניזוק פיצויים וכן הורה לנכות מסכום הפיצוי, אשר ישלמו ראובן (להלן: "הנהג הפוגע") וחברת הביטוח (להלן: "המזיק") לניזוק, רק מחצית מתגמולי המל"ל, בהתאם לשיעור היחסי של הנכות שנגרמה לניזוק בגין התאונה.

ליכוד מחושבים כיום תגמולי מל"ל לניכוי?

תגמולי המל"ל המנוכים כוללים שני רכיבים מצטברים:

- **שיעור הקצבאות בעבר-** תשלומים שבוצעו בפועל עד ליום עריכת התחשיב;
- **היוון הקצבאות לעתיד-** תשלומים עתידיים המהווים למועד התחשיב, תוך שימוש בתקנות הביטוח הלאומי (היוון), תשל"ח-1978 (להלן: "תקנות ההיוון").

לוח חיים הינו תוצר של מחקר סטטיסטי אשר מבדיר בין היתר את הסתברות המוות של אדם בכל גיל נתון. על מנת להתמודד עם השוני בין קבוצות שונות של אנשים ניתן לקבוע לוחות חיים נפרדים עבור קבוצות שונות. נדגיש כי מאחר שמדובר בלוח סטטיסטי, הלוח עצמו מייצג את המצב הממוצע, כלומר, את הסתברות השרידות של האדם הממוצע על פני גילאים שונים.

תקנות ההיוון קובעות מספר לוחות חיים עבור אוכלוסיית הזכאים לתגמולים מהמל"ל, תוך הבחנה בין קבוצות הבאות: גברים, נשים, אלמנים, אלמונות ונכים (ללא תלות במין). בנוסף לקביעת לוחות החיים, תקנות ההיוון קובעות מתי יש להפעיל כל לוח. למעשה, בעבור כל קצבה ו/או גמלה התקנות מפנות אותנו ללוח שונה. כאשר שדנים בקצבאות נכות יש לשים לב כי בעוד שקיים לוח חיים ייעודי לנכים, הרי שלוח זה משמש להיוון קצבת נכות כללית בלבד ואינו מתייחס לקצבאות ו/או גמלאות אחרות, לרבות